
Att söka stipendier och understöd

Vägledning för unga forskare

BRITA STENIUS-AARNIALA OCH KRISTER HÖCKERSTEDT

Inga pengar vid senaste utdelning? Känner du dig diskriminerad och missförstådd? Orsaken till avslaget kan faktiskt ha varit, att din ansökan inte gav beslutsfattarna den bakgrund de skulle ha behövt för ett positivt beslut.

Det är inte alldeles lätt att skriva en ansökan så, att läsaren förstår projektet, får tillräcklig information och blir övertygad om att den sökande är värd ett understöd. Färdiga formulär underlättar skrivandet i viss mån, men du måste också kunna "sälja" ditt projekt med en klar och redig forskningsplan. I denna artikel pekar vi på de vanligast felen hos ansökningar och försöker vägleda speciellt den oerfarna forskaren fram till det efterlängtade stipendiet – men även en etablerad forskare kan ha nytta av våra förslag.

ALLMÄNT

Läs först igenom stipendiefondens regler. Många understödsgivare har särskilda formulär på Internet eller i pappersform. Ett formulär ifyllt för hand är inte förtroendeingivande.

FORSKNINGSPLANEN

Ansökningsblanketten skall fyllas i och ett sammandrag av forskningsprojektet skall vanligen skrivas på ett inhemskt språk. Ta reda på vilket språk som skall användas för själva forskningsplanen. Vinnlägg dig om god språkbehandling, och be vid behov någon expert korrigera din text. Det kan vara bra att alltid ha en uppdaterad version av forskningsplanen på engelska. Du har nytta av terminologin och vändningarna när arbetet skall publiceras.

Ansökan inleds med ett kort sammandrag av forskningsplanen. Ägna detta sammandrag tid och eftertanke. Gör det enkelt, så att också en person med annan forskningsinriktning

förstår vad du talar om. Ta modell från sammandragen i kongresspublikationer och medicinska tidskrifter.

Gör en snygg disposition av forskningsplanen med tydliga underrubriker, så att läsaren får god överblick över innehållet. Glöm inte pagineringen, dvs. att numrera sidorna. Kom ihåg att uppdatera forskningsplanen ordentligt vid varje ny ansökan, så att inte t.ex. gamla årtal hänger med.

Om du söker stipendium för ett delprojekt i en avhandling, är det bra att ange hur avhandlingen är upplagd i sin helhet, men endast om du redan har en helhetsplan. Du kan få understöd för mindre projekt. Diskutera med din handledare som bör ta ansvar för ansökan.

INLEDNING

I inledningen, som inte får vara för lång, redogör du för bakgrunden till projektet, dvs. svarar på frågan "Varför gör ni detta?" Här gör du också en kort sammanfattning av den

viktigaste litteraturen i ämnet. Begränsa dig till ungefär 15 referenser. Spara redan nu alla särtryck och referenslistor för kommande behov.

ÄNDAMÅLET MED UNDERSÖKNINGEN

Definiera målen för ditt projekt. Vilka frågor försöker du specifikt besvara? Många gånger får man det intrycket att ändamålen med projektet definieras först efter det att resultaten är tillgängliga, dvs. forskaren börjar med ett att lägga ut ett stor nät och ser vad som fastnar i det. En sådan undersökning är naturligtvis inte fel, huvudsaken är att du ärligt talar om vad du har tänkt dig.

Tala om vad du vet om liknande projekt på annat håll och hur ditt aktuella projekt skiljer sig från dem.

METODIK

Förklara dina metoder så enkelt som möjligt. Läsaren har kanske inte alls de medicinska specialkunskaper som behövs för att förstå invecklad metodik och facktermer. Om metodiken är gammal och väletablerad behöver den inte förklaras, men om den är nyare skall den beskrivas i korthet, och om du använder helt ny metodik måste du ge detaljer. Tala om vem eller vilka i ditt team som behärskar metodiken och, om det gäller något alldeles nytt, också var den inhämtats. Till exempel: NN, som nyss återvänt från ett studiebesök vid Harvard, svarar för bestämningen av xx i pleuralvätska. Om metoden har utvecklats i teamet, måste du kunna beskriva hur den bekräftats.

Gör upp en tidtabell för studien på en tidslinje, så blir den överskådlig.

Definiera dina utfallsmått, eventuellt indelade i primära och sekundära. Tänker du t.ex. jämföra FEV1 och PEF mellan två grupper, eller före och efter en intervention, så är dessa dina primära utfallsmått. Sekundära utfallsmått är sådana som du också tänker mäta men som kanske känns osäkrare, t.ex. livskvalitet eller patientens egen bedömning av ett symptom på en VAS-skala.

Definiera också vilka faktorer som eventuellt kommer att påverka resultaten och göra dem osäkra, s.k. konfunderande faktorer, och hur du kommer att registrera eller mäta dem, och hur du försöker minimera dem. Om du t.ex. mäter inverkan av en astmamedicin med hjälp av PEF-uppföljning eller upprepade FEV1-mätningar, kommer allergenexposition och luftvägsinfektioner att påverka mätvär-

dena hos vissa av patienterna. Om du glömer dessa aspekter blir dina forskningsresultat otillförlitliga.

Om du arbetar med försökspersoner måste du nämna hur personerna har valts och förbättrats för undersökningen och hur du har tänkt kontrollera samarbetet under själva studien.

STATISTISKA ASPEKTER

Om du inte är specialist på statistik, bör du konsultera en expert innan du börjar. I forskningsplanen måste man kunna definiera sitt material, förklara hur man har valt dess storlek och räknat ut undersökningens statistiska tillförlitlighet, s.k. "power". Hänvisa gärna till litteratur och till den expert du har frågat.

PROJEKTETS BETYDELSE

Förklara varför detta projekt skall genomföras. Är det sannolikt att projektet ger svar på de frågor du/ni ställt? Till vad kan resultaten leda och vilken nytta kan man (i bästa fall) ha av dem?

PROJEKTETS NUVARANDE LÄGE OCH TIDTABELL

Hur långt har du kommit? Om det är fråga om ett registrerat avhandlingsarbete, hur många sammandrag och/eller delpublicationer har publicerats, godkänts för tryckning, skickats in för publicering, finns i manuskriptform? Den som bedömer ditt projekt fäster stor vikt vid om det har framskridit eller inte. Om det har stampat på stället, förklara varför. Stipendienämndens medlemmar är inga robotar, och förstår att t.ex. sjukdom, graviditet eller personliga kriser kan påverka forskningsaktiviteten. Om du vill, kan du dokumentera dina handikapp, t.ex. be om ett intyg av din handledare. Stipendienämnden har tystnadsplikt.

Ange en realistisk tidtabell för ditt projekt och försök hålla den.

ETISKA ASPEKTER OCH TILLSTÅND

När du söker forskningsunderstöd skall tillstånden från de etiska kommittéerna vara klara. Bifoga kopior av kommitténs beslut. De flesta etiska kommittéer har skriftliga regler och anvisningar, och tillstånd får du lättast genom att lusläsa dem och uppfylla alla villkor. Tänk över och definiera de risker för fysiska och psykiska olägenheter som dina patienter, försöksper-

soner eller -djur kan utsättas för. Förklara hur du minimerar riskerna, hur protokoll och tagna prov förvaras/förstörs och hur kontakten med försökspersonerna/deras familjer sker. Bifoga kopior av all skriftlig information till patienter eller försökspersoner.

PRESENTATION AV ARBETSGRUPPEN

Beskriv den tänkta arbets- och ansvarsfördelningen och motivera den t.ex. genom att tala om att NN är specialist i psykiatri, YY i epidemiologi etc. Tvärvetenskapligt och internationellt samarbete är en merit, liksom kontakter med andra universitet i det egna landet. Samarbete sparar resurser: du undviker att dubblera projekt eller sätta upp samma metodik på flera ställen.

UTBILDNINGSPOTENTIAL

Projektets utbildningspotential är ett begrepp som stipendiekommittéer ofta fäster vikt vid, i synnerhet när etablerade forskare söker understöd. Ju fler unga forskare det finns i ett projekt, dvs. ju flera slutarbeten eller avhandlingar projektet kan tänkas producera, desto bättre utbildningspotential.

VEM SKALL SÖKA STIPENDIET – JAG SJÄLV ELLER MIN HANDLEDARE?

Många fonder anser att det är bäst att en ung forskare lämnar in en egen ansökning, andra uppmuntrar seniorerna att söka pengar för doktorandens räkning. I det förra fallet måste du presentera dig själv så väl som möjligt och inte bifoga t.ex. din handledares CV. I det senare bör du se till att din handledare får alla uppgifter han/hon behöver, snyggt uppställda och i tid. Finska Läkaresällskapets stipendiefonder godtar bägge formerna av ansökningar.

Många stipendienämnder lägger stor vikt vid rekommendationer. Vanligen skrivs de av handledaren eller av en person i chefsställning som känner dig och ditt forskningsprojekt.

FINANSIERINGSPLAN

Du måste försöka uppskatta kostnaderna realistiskt, ärligt och noggrant. Uppge vilka finansieringskällor och hjälpkrafter du har: andra stipendier, EVO-pengar, institutionens egen budget, hjälp av tjänstemän eller sekreterare. Ge gärna en fullständig budget för projektet och tala om hur de pengar du nu söker kommer att användas. Om stiftelsen blir

tvungen att ge dig en mindre summa än den du sökt, får du en rättvis behandling om du från början har gjort upp en detaljerad budget. Läs noggrant igenom stiftelsens principer för vilka utgifter som godkänns, eftersom de kan variera. Vissa fonder vill inte finansiera t.ex. resor eller datorer. Om dina summor är tilltagna i överkant och du söker för ”omkostnader” eller för inköp av sådant material eller sådana tjänster (t.ex. postning) som din institution tillhandahåller sina forskare, gör du ett oärligt intryck. Ta reda på vilken summa stiftelsen anser rimlig som månadslön (netto) för en person i din akademiska ställning. Här kan du gärna upprepa exakt vad du tänker hinna med under forskningsledigheten.

ANDRA UNDERSTÖD

Det är en merit att ha fått understöd förut, men du måste tala om det in din nya ansökan. Förklara kort med hänvisning till budgeten ovan hur du har använt dessa pengar. Räkna också upp de ansökningar du skickat in (i synnerhet med avseende på det aktuella projektet) men som ännu inte behandlats. Om du förtiger dylika fakta och de sedan ändå kommer fram, kommer du med största sannolikhet att gå miste om understöd denna gång. Stipendiefonderna har nuförtiden ett utbrett nätverk och de tar del av varandras beslut så snabbt som möjligt.

FORSKNINGSRESA UTOMLANDS

Stipendienämnder ser i allmänhet positivt på att forskare reser ut i världen för att lära sig ny metodik och uppleva ett internationellt forskningsklimat. Förutom ett forskningsprojekt bör du ha en inbjudan från det ställe du tänker besöka. Bygger detta projekt på din tidigare forskning eller är det fråga om helt nya planer? Ska du lära dig ny metodik för dina projekt i Finland? När du uppskattar kostnader för resor och uppehälle, bör du hålla dig på en modest nivå, alltså inte resa på dyraste sätt och inte hyra en stor våning i centrum av forskningsorten.

DITT EGET CV

Här gäller det att sälja sig själv! På Helsingfors universitets hemsidor kan du få råd om hur man håller och uppdaterar sin egen ”portfolio”, meritportfölj. Se till att du alltid håller den uppdaterad och hittar sådana papper som du behöver kopiera. Det mesta av portföljen

kan du ha i din dator. Stipendiefonderna brukar fråga efter de viktigaste fakta: Födelse- och -plats, civilstånd, utbildning, tidigare anställningar, vetenskaplig aktivitet.

Åldern behöver inte vara ett problem, men om någon undrar över varför du så sent börjar forska, kan det vara bra att dokumentera också en förklaring: klinik, u-landsjobb, familj o.dyl.

Yrkes- och forskarutbildning bör dokumenteras väl. Vissa fonder tycker att en utexaminerad person är ett säkrare kort än t.ex. en kandidat när det gäller understöd, andra anser att forskning skall påbörjas så tidigt som möjligt. Om du ingår i en etablerad forskningsgrupp, har varken ålder eller utbildningsgrad så stor betydelse. Det är alltid en merit att forskningsutbildningen har inletts och arbetet har registrerats som avhandling.

Sedan gäller det att presentera sig själv så väl som möjligt! Nämn stipendier och pris, peka på föredrag och annan undervisningserfarenhet, producerat läromaterial, uppgifter inom föreningar och samfund, sakkunniguppdrag, och sist men inte minst, din vetenskapliga aktivitet.

Gruppera dina publikationer ordentligt. Ingenting irriterar en stipendienämnd så mycket som att finna en lång lista där originalarbeten, översikter, sammandrag, populärmedicinska skrifter och dubbleringar på flera språk har listats huller om buller med löpande numrering. Det ger ett intryck av att den sökande försöker dölja det faktum att han/hon inte har bedrivit så mycket forskning. En vettig gruppering av det skrivna ger en ärlig bild av den sökande, och vetenskapligt arbete mäts inte enligt antalet publikationer utan på basis av kvalitet. Etablerade forskare skall helst inte alls bifoga listor över sammandrag, medan ett välskrivet sammandrag av en nybörjare kan visa att denne är meriterad för ett understöd.

Du behöver i allmänhet inte skicka in dokumentation på de saker du åberopar i ditt CV, eller särtryck av publikationer, men du måste naturligtvis ha denna dokumentation till hands vid behov. Vissa instanser kan fordra att ditt CV är styrkt av en eller två personer som har sett dokumentationen.

ÅRSRAPPORT

Stipendiefonderna utgår ifrån att du använder de pengar du får så som du har planerat i din ansökan. En gång om året krävs rapport om detta. Beskriv hur pengarna har använts,

och se till att dokumentationen finns att få vid behov. Stora anslag placeras i allmänhet på särskilda konton inom institutionen. I dessa fall behöver du inte bekymra dig om bokföringen som ju görs centralt.

Små stipendier från privata fonder får du ta emot privat. Om du har fått ett stipendium för att vara forskningsledig, kan du dirigera pengarna till ditt vanliga brukskonto, och du behöver bara skriftligen bevisa att du varit ledig.

Om du däremot skall använda ditt stipendium till annat än ditt eget uppehälle, är det klokast att öppna ett särskilt bankkonto för dessa medel. Se till att räkenskaperna är uppdaterade. "Låna" aldrig någonsin pengar från detta konto till något annat ändamål! Om du betalar lön till en annan person, måste du registrera dig som arbetsgivare och se till att alla sociala avgifter o.d. utbetalas på lagligt sätt. Skattemyndigheter och chefer kan råda dig i dessa fall.

Om det efter forskningsperioden finns pengar över bör du förklara varför och tala om hur du har tänkt dig framtiden. Om du vill använda stipendiemedel till ett annat ändamål än det de ansökts för, måste du motivera detta och anhålla om tillstånd. Små avvikelser från den planerade budgeten tillåts för det mesta. Vissa fonder tillåter att den sökande efter ansökan överför en resterande summa till följande år. För bok noggrant, så blir det lätt att avge årsrapport till stipendieutdelaren. Dessutom kan du behöva alla uppgifter vid deklarationen till skattemyndigheterna som gärna vill veta om tilldelade stipendier, även om summan underskrider den man får ta emot skattefritt per år. Normgivande för detta är månadslönen vid statligt konstnärstipendium.

PROFESSOR EMERITA BRITA STENIUS-AARNIALA
baarnial@welho.com

PROFESSOR KRISTER HÖCKERSTEDT
KIRURGISKA SJUKHUSET
PB 263, 00029 HNS
krister.hockerstedt@hus.fi

LITTERATUR:

1. Pris- och stipendienämnden:Handledning för dem som söker forskningsunderstöd. Finska Läkaresällskapet. Kan rekvireras från Sällskapetets kansli eller www.kulturfonden.fi/fls.
2. Sven Hernberg i boken Epidemiologia ja työterveys, Institutet för arbetshygien, Helsingfors 1998. Kap.10. Tutkimuksen suunnittelu: tutkimuspöytäkirja. sid. 281-300.
3. Tutkijakoulu. Specialnummer av tidskriften Duodecim 1995: 111 (19) 1811-1901
4. Ihmiseen kohdistuvat kliiniset lääketutkimukset. Läkemedelsverket, 1993, föreskrift Nr 6/93